בערובות הארץ תבטחו

מאת ד״ר ישראל אלדד

שוב ירדה עלינו המלה המסובבת הזאת, המבוערת הזאת, הגלותית כל־כך: ערובות זרים לישראל. כדי שנהיה מדינת חסות, מעין המשך ליהודי חסות אשר בגלויות. גם שם בגלויות, וביחוד בגרמניה, בותיהן, אנו למעשה כבר נתנו ערובות להן. נסיכי חסד אשר היו מודיעים לפורעים מסביב: אלה הם יהודים „שלנו", „שלי", „יהודי המלך", „יהודי הנסיך", ואפילו „יהודי הבישוף". אל תגעו ברכושי.

ודאי שלמונח ערובה פוליטית מצד ארה״ב או בריה״מ, יש צליל יפה יותר, מדיני יותר מאשר ל„חסות" ולצליל יש חשיבות במוסיקה, אך לא הוא המוסיקה. אבל הרי ערובה זו הנדרשת קשורה בכך, שלא רק שהנגיב־שנחסה־בערבותו לא ירשה לפורעים מסביב לפרוץ לתוך תחום המושב שלנו, כי אם גם בכך שהוא ישמור עלינו לבל נצא אנחנו מתחום מושב זה לתוך המרחב סביב־סביב, מזרחה, צפונה או דרומה, הוא נותן גם ערובה לאותה חומה אשר הוקפנו בה. משמעו של דבר: ערובה לגיטו, באיצטלה של ערובה למדינה, ערובה לממלכתיות בקצת ארץ־ישראל. ערובה לשלמותו ולשלומו של הגיטו.

שנים לא שמענו מונח זה בחלל המדיני שלנו. אדרבא, במשך שנים שהורגלנו ואהבנו לשמוע שוב ושוב, שאין לנו בטחון אלא בכוח עצמנו, בהגברת כוחנו הבטחוני, ולפתע פתאום: אנו מבקשים ערובות לגבולותינו ולשלומנו מן הגדולים.

ואם נאמר בכותרת המאמר: בערובות הארץ תבטחו, אין הכוונה לנגוח חלילה את השמים. ערובות השמים אשר ניתנו לנו, למרות הכל איכשהו הם מתקיימים. ואם מזמן לזמן נדמה לנו שהשמים בוגדים בנו, נוטשים אותנו, מפקירים אותנו בידי פורעים, עושים בנו גם הם „מינכנים" קשים, הרי החשבון מתאזן איכשהו, באשר לא פעם, לפחות לא־פחות־מזה אנו בוגדים בהם. לפעמים אמנם נדמה — כפי שנאמר באותו שיר עממי (אולי של פרוג?) שאם לא מתקיים בנו כ„כוכבי השמים", הרי שמתקיים בלי ספק כ„עפר הארץ", ובימינו נאמר גם: כאפר הארץ, ואף על פי כן בחשבון הגדול, בכל זאת הברית־בין־הבתרים שנכרתה עם אבינו הראשון, קיימת יותר מאשר קיימות כל הבריתות האחרות שבעולם.

ועל כן: באמרי: בערובות הארץ תבטחו, איני בא לנגד אלא את ערובות הארצות אשר ראש ממשלת ישראל מבקש אותן לישראל. אין אנו רוצים לבטוח לא בערובות שיתנו גויי ארצות לישראל ולא בערובות שתנתנה בארצות הגויים ליהודים. נכווינו, הושמדנו בזה ובזה. אלא שכאן והיום לא ידובר ביהודים אשר בגולה, כי אם בגלותיות אשר בישראל המבקשת ערובות.

*

בנאום בכנסת לא דיבר ראש הממשלה ולא הזכיר את הצעת הערובות שעליהן דיבר באזני גויים בעולם כולו. וזה חמור הרבה יותר. ואם כי אין זה מהרגלי לשבח את חברי הכנסת על פני המושל, חייב אני לאמר שטוב עשו הפעם חברי הכנסת שלא התוכחו עם מה שראש הממשלה אמר, וביחוד לא בבעיית עלייתו של שטמפר אך התווכחו עם מה שלא אמר, מכל מקום בחלקם, ואם זאת, גם מתוך מפלגתו של מר בן־גוריון, התוכחו עם בקשת הערובות ההן.

ויש קצת כדי להדאיג באותן סטיות היסטוריות אשר סוטה באחרונה רבות מדי ראש ממשלת ישראל בנאומיו. ומי שרוצה לאמר, שהוא האריך בכנסת בהיסטוריה בכוונה תחילה כדי לא לדבר במה שלא רצה לדבר, ילך לו לנאום ההלוויה ששם הקיצור היה יפה וגם שם ניתן שעור בהיסטוריה.

לא, הדבר עמוק יותר. אין ספק שההיסטוריה מעסיקה אותו באחרונה מאוד־מאוד, וזה דבר שודאי הוא לשבח כשלעצמו. ואם במקרא הוא מתקדם והולך מאברהם וכבר עד שלמה הגיע, הרי הוא עולה בד בבד גם בזרם שני, אחורנית, מסג׳רה לחו״צ, מחו״צ לשטמפר ור׳ בנאום האחרון אף למעלה מזה, משטמפר לר׳ חיים אבולעפיה, מאיזמיר בשנת 1742 ועליות תימנים מהמאה ה־15. וישנה כאן בלי ספק כוונה ברורה (ואל יאמר איש לגבי בן־גוריון שאין כל דבר ודבר שהוא אומר שהוא ברור, מחושב), להצביע על עליות של יהדות המזרח, כדי להוציא את המונופולין מציונות פולין ורוסיה, ולמעט בערך עליות חסידים ותלמידי הגר״א. ואם שני הזרמים ההם, מן המקרא קדימה ומימינו אחורה יימשכו, הן חייבים הם באחד הימים להפגש אי־שם, וזה רק עניין של חישוב מדוייק היכן ייפגשו, אם (מצד הרוחני) אצל ענן בן דוד הקראי, אם (מהצד המדיני) אצל דוד אלראי המשיח שנכשל.

כידוע אין כותב הטורים האלה נמנה עם שוללי ההיסטוריה וגם לא אם שוללי השימוש בהיסטוריה למטרות פוליטיות. ובדרך הטבע הפוליטי אנו פורץ לו מהמעיין ההיסטורי השופע את הפלג הנוח לו. מי שאינו שואב ממעיינות ההיסטוריה סופו טובע בבריכה מלאכותית של הווה, שאינה טובה אלא לגידול קרפיונים ולא לייצור כוח. אלא שהשאלה היא תמיד הרליוונטיות של הסטייה או הצלילה ההיסטורית.

ומבחינה זו התשובה לאמר: הסיפור ההיסטורי של דוד בן־גוריון בנאומו החיצוני־בטחוני בכנסת לא היתה לו שום שייכות לעניין. לא עמדו לדיון בעיות זכויות של דורות או של עדות לגבי ההיאחזות בארץ. גדול המעשה שעשו הסלומונים, שהזכירם, בצאתם מבין החומות כדי להקים את ירושלים שמחוץ לחומות. אולם בסיטואציה המדינית של היום — ובכך בהכרח יודה בן־גוריון — הרבה יותר רליוואנטי הוא להעלות מן ההיסטוריה דמויות של אלה שנכנסו מהחוץ פנימה אל בין החומות. בסיטואציה של היום יש צורך הסברתי ואף הכרחי לדבר לא על ייסוד פתח־תקוה שאפילו הרוזן המנוח ברנדוט, ואולי גם בווין היו מוכנים להשאירה בתחום המושב היהודי בפלשטיין, כי אם על חברון בית־לחם ושכם.

אפשר להתווכח על כך אם ישנו הכרח כבר היום לשחרר את חברון ובית לחם ושכם ואין צריך לאמר את ירושלים. דעתו של כותב הטורים האלה, ברורה כמובן, לא רק מצד הצורך, כי אם גם מצד ההכרח בשביל המדינה הזאת. אך יש שמוכנים לדחות את הדבר, מי למאה שנים, מי ל„אם ירצה השם". אולם הרי אין ויכוח על כך ששחרור זה הוא בגדר האפשרות הלילה, או מחרתיים, פשוט ייכפה עלינו. רק מעטים עוד היום המניחים שצבא נאצר יעמוד על החומות ואנחנו נשב בחיבוק־זרועות־ידידינו־עורבי־שלומנו. וכן ברור שצבא ישראל, למרות היותו בשם צבא הגנה לישראל, ישחרר לפחות את הגדה המערבית של הירדן, כולה. וגם אם מר בן־גוריון אולי יימנע מהכרזה נחפזות (נחפזות לגבי ההמשך) על מלכות ישראל השלישית, כאשר הכריז בסיני, הן ודאי ידבר על הר הבית ועל שכם ועל חברון לא כעל איזורי כיבוש כי אם על גוף מולדת עברית, שהרי עיסוקו במקרא וחיבתו את פרקי המקרא של שופטים ומלכים, אינן עניין לחידונים בלבד, כי אם עניין להיאחזות נפשית וזכרונית מחודשת בנוף המולדת.

ומבחינה זו, ומטעמים אקטואליים ומדיניים קונקרטיים אלה היה הרבה יותר רצוי ומובן, אילו הסטייה ההיסטורית הבלתי מקרית היתה גם מחושבת ומכוונת יותר. במצב של היום, אם באים לדבר על זכויותנו ודבקותנו בארץ הזאת ומן המיותר הוא להוכיח את דבקותנו בפתח־תקוה, יש צורך להזכיר לעולם שאי־פעם ישבו אבותינו, מלכינו ונביאינו בחברון ובשומרון וביריחו ובבית לחם. למען לא ישאלו מחר: „מה פתאום?" למען לא יצעקו על שובנו לירושלים „אימפריאליזם". למען לא נהיה כפולשים לארץ זרה.

ודאי, ייתכן ותפקיד ראש ממשלה מחייב סייגים מדיניים. (ייתכן, אליבא „דריאליסטיים"). הערבים אינם חוששים כלל לדבר על כיבושים ושחרורים. ייתכן וראש ממשלת ישראל כפי שהיא היום, אוהבת שלום ורודפת שלום, צריך היה להוסיף לאחר הזכרה היסטורית של דוד בחברון ודוד הפורץ את חומת ירושלים פנימה (ולא חוצה כשטמפר), ייתכן והיה מסיים קטע כזה ומבטיח שלא הזכיר זאת למען האקטואליות המחייבת, או כאיום חלילה, כי אם סתם כך למען האמת ולמען ההיסטוריה. ואם יניחו לנו, נניח לאלה, בהתאם לקו של ההווה או של „הקוניונקטורה" לדעת הממשלה הנוכחית.

אבל מה ומי הם שטאמפר וסולומון באזני הגויים אשר הוטו לשמוע מה בפיו של ראש ממשלת ישראל היום? מה אומרים להם שמות אלה? האם גם למען המטרות הפוליטיות הקונקרטיות שבן־גוריון שואף אליהן כרגע, לא היה רליוואנטי יותר וחזק לדבר על דוד המלך להיאחזותנו בארץ? כשהאויב מנופף בחרבות רעמסס וצלח־א־דין, האם לא מוטב להכניס את מחרשת שטמפר לנדן־הפנימי ולהוציא את חרב דוד חוצה? ולו גם תוך הבטחה של גינוזה אם יגנוז האוייב חרבותיו?

אכן, נשק ההיסטוריה גם הוא נשק במאבק המדיני והפסיכולוגי. אבל מי שמרים נגד צלאח־א־דין ונאצר את שטאמפר וסולומון, זכרם ברוך, בדיוק כשולת „פרימוס" נגד ה„מיג" והטיל העל־קולי.

יש אומרים:

אין בקשת הערבות רצינית. היא לא באה אלא בתכסיס. והתכסיס מהו? אנו בסכנה. אנו מבקשים ערבויות לגבולותינו. אם לא תערבו לנו, נהיה חפשיים להתגונן בכוחותינו.

והתכסיס הוא להכין את דעת הקהל, באשר ששני הדברים שהציע בן־גוריון באזני שדרי הטלביזיה, אינם ריאליים, לא ערובות משתי המעצמות הגדולות ולא ברית עם ארה״ב, נוכל מחר להופיע בפני דעת הקהל ולטעון: הזהרנו, ביקשנו.

טוב ויפה. טוב ויפה לפי שעה, עוד מעט ונראה שלא טוב ולא יפה. אך נניח שיש חשיבות להכנת דעת הקהל. אולם אם כן, האם לא כפל חשיבות יש להכנת דעת הקהל גם לכך שצבא ישראל איננו פולש וכובש בירושלים, בחברון ובשכם כי אם משחרר? האם אין חשיבות בהכנת דעת הקהל לכך שהוויתור והפשרה מצד ישראל עד כה הם אי־הצעדת צבאה מזרחה, אף על פי שיש ביכולתה הצבאית לעשות זאת, לנצח, להחזיק בשטח ואף לישבו ולפתחו ולמלאו? ואם אין אנו עושים זאת, זה מחיר השלום שאנו רוצים בו ומעוניינים בו?

שאם לא כן, שאם דעת הקהל בעולם איננה מוכנה כך, והיא איננה מוכנה למרבית האסון ומתוך רוב דריכה היסטורית בשטאמפר ובפועלי־ציון־שמאל, אם לא כן, אם אין אנו מחדירים בלי הרף בתודעת העולם את זכותנו ההיסטורית על הארץ כולה, ממילא נראה כפולשים זרים אם ניאלץ להתקדם, וממילא, ניתבע לשלם איזה שהוא מחיר תמורת השלום והערובות אם חלילה ירצו לתת אותן.

כי אם חלילה תשמע בקשתו של בן־גוריון, אנו אבודים מבחינה מדינית ומבחינה בטחונית. מי שיתן ערובות גם יתבע ערובות. למעשה ייהפך למפקח עליון ולאט לאט גם למפקד עליון גם על צבא ישראל. וגם כלפי פנים, אין לכך רעה גדולה מזו, וביחוד בעם זה שכה צעיר הוא בממלכתיותו וכה רבים המתרפים והמרפים בקרבו באיצטלות אידיאולוגיות שונות. המתח שאנו מצווים להגדילו — ירפה. באשר יש מי שדואג לשלומנו, כמו בימי המנדט בערך, וכמו בימי יהודי החסות בגלויות. המעצמות עורבות לשלומנו, אם כן נקטין את תקציב הביטחון למען נגדיל את תקציב הבידור, נקצר את תקופת הגיוס למען נאריך את תקופת ה„כיוף". וזה ייעשה כמובן לא על דעת משרד הבטחון ואף נגד דעתו, אך זה ייעשה מלמטה, מכוח פסיכולוגי מובן ובעזרת מפלגות המחפשות פופולאריות וקולות ומנצלות את הערובות מבחוץ.

וכפל כפליים אסון מבחוץ: באשר שוב ייהפכו היהודים בעיני הגויים לבני חסות ומטרד. ומבחינה זו, גם אם הפנייה היתה תכסיס, כבר נעשה מעשה מזיק, שצד הפנייה וההצעה, מעשה מזיק הוא. אוי אם ירצו לערוב לשלומנו, אבוי אם יסרבו, ואם אנחנו בעקבות סירוב זה לא נפעל מיד, כדי להוכיח שאין אנו זקוקים למעשה לערבה זו.

ולא די בכך שבכנסת הושמעו — כאמור — קולות נגד ערובות ותביעה להגברת הציוד הצבאי של ישראל כערובה יחידה. בקשת הערובות הוא עניין חמור ומכשיל כל כך שראוי היה להציע הצעת גינוי מפורשת נגדה. אבל מי יציע? (שמא „חרות" האופוזיציה „היחידה", הראשית? אך מה לעשות ודוברה של „חרות", מר בן אליעזר מקטרג ואומר ש„מדיניות מעורפלת של ממשלת ישראל מסכנת את השלום", כך כתוב ב„חרות" מיום ד׳. ובאותו גליון עצמו, מעבר לעמוד, התקפה בכותרת גדולה נגד הררי הליבראלי ה„מוכן להסכים לגבולות הקיימים". מה אם כן רוצה בן־אליעזר?).

עד אשר המעצמות תואלנה לתת לנו ערובותיהן, אנו למעשה כבר נתנו ערובות להן. אנו כבר התחייבנו לא לעבור את הגבול אם הנאצריזם ישתלט ב„ירדן" באופן עצמאי.

נניח שאין רצינות באיומי הערבים הלא־נאצריים „לשחרר" את פלשטיין. נניח שבאמת רק הנאצריזם מסוכן. אולם מה פירושו של „נאצריזם"? האם נאצריזם פירושו דוקא ג׳מאל נאצר האישי? ואם לא ג׳מאל נאצר, כי אם איזה פלשטינאי „לא זר" יעשה בירדן את מה שעשה נאצר במצרים, משמע יקבל כסף אין־סוף מארה״ב על מנת לאמן קאדרים של קצינים וטייסים בצ׳כיה וברוסיה להשתמש בנשק סורייטי או אף בריטי, מבלי שחייל מצרי אחד יעבור את הגבול, אם יהיה בירדן נאצריזם בלי נאצר?

אז, אומרים לנו מבחוץ „הידידים", ואנו משתכנעים כאן בפנים, אז זה עניין „פנימי" ואין לנו רשות להתערב. ואף הצרפתים הנאמנים ביותר שוכחים לגבינו את מה שלימדם קלמנסו הגמר לגבם ביחס לגרמניה. והם, גם הם, כבר מזהירים אותנו מפני „מלחמת מנע", כי גם בהם, לא הוחדר בכל הצינורות האפשריים, שהעיר העתיקה וחברון ושכם הם ארץ ישראל, יותר, מכל מקום לא פחות מאשר אלזאס היא ארץ צרפת, למרות הרוב הגרמני של אוכלוסיה. ואם הצרפתים שכחו את קלמנסו ואת מינכן אין פירושו של דבר שעלינו לשכוח. ואם „ידידים" מבטיחים בלי הרף שהמעצמות אינן רוצות „בהיעלמה" או „בהשמדתה" של ישראל, חייבים גופנו ולבנו לסעוד בצמרמורת לעצם ההבטחה הזאת והמחשבה הזאת; שגם הן אינן אלא פרי אותה הבלגה שאנו מבליגים, היא אותה בגידה שבגדנו בשטח ההיסטורי שלנו, מתוך דמיון־שוא שבמחירה נקנה את ההווה. מכרנו ואת המחיר לא קיבלנו. בגדנו והבגד שעלינו נפרם ואנו מבקשים מסוחרי־חייטי־תבל שיתנו לנו ביטנה.

*

אם הממונה על בטחון ישראל ברצינות מרכן לסמוך על ערובות של זרים, לשוא יערבו עורבים שחורים ואדומים.

ואם לא היתה ההצעה אלא תכסיס, תכסיס רע היה, ושוב הוכיח בן־גוריון שאין הוא תכסיסן טוב, ואולי גם גאוני, אלא כלפי פנים. מה שטוב בכפר וויתקין ובוועד הפועל אינו טוב בלונדון ובוושינגטון. והפניות לוושינגטון היום כמוהן כפניות ללונדון של בווין.

לא שמצבנו הוא קל ונוח. הוא קשה ומסוכן. אך הוא קשה ומסוכן בין היתר, גם מפני שלא ניצלנו שעות כושר עד כה, והוא יהיה עוד יותר קשה ומסוכן אם לא ננצל היום. ואין מפלט מן הנועד ואין מברח מן ההכרח אל נוסחאות.

ושם נוסחא של „הפיכה פנימית בלבד" לא תחפה על נאצריזם בשער יפו ובצוואר הדק מול מאכלת קלקיליה.

ושום נוסחא של ערובות והרצון הידידותי של קנדי „שלא ניעלם" אין בהן כדי למנוע סכנת חורבן. אדרבא ערובה זו והבטחות אלו הן עצמן סכנה.

יש ודאי דברים הידועים רק בצמרת המדינית והבטחונית ומשתמשים בהם כבנשק סודי של סודות. אך הן נוכחנו לדעת, שגם בין שני אנשים היודעים בדיוק את הכל, אין הערכה שווה לגבי המסקנות המתחייבות מדיעת־הכל.

מאחורי בקשת הערובות לא יכולה להיות שום ידיעה המצדיקה את עצם הבקשה.

אנו משגרים יותר מדי יוני־שלום מארובותינו. כתשובה לכך מרחפים יותר ויותר עורבי אסון שחורים מעלינו.

ובידינו עדיין נשרים.

„הבוקר" — 10.5.63 — עמ' 3